

Cinsel İstismara Uğramış Ergen Kızlarla Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulaması
Social Group Work with Sexually Abused Adolescent Girls

Arzu İÇAĞASIOĞLU ÇOBAN*, Işıl BULUT

Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye

Özet

Amaç: Bu araştırmanın amacı, cinsel istismar mağduru kız ergenlerde problem çözme amaçlı grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin etkililiğini değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, yarı deneysel araştırma modellerinden biri olan ön test son test kontrol gruplu çalışma olarak tasarlanmıştır. Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinden önce ve sonra katılımcılara *Problem Çözme Envanteri* ve *Kısa Semptom Envanteri* uygulanmıştır. Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi 11 oturumdan oluşmuştur. Grup sürecinde, ergenlik döneminin özellikleri, ihtiyaçları, akranlarla ilişkiler, kurum yaşamında karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları, aile ile ilişkiler, karşı cinsle ilişkiler, gelecek beklentileri gibi konular üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda, sevgi, nefret, korku, gibi duyguların tanınması ve doğru biçimde ifade edilmesi, empatinin ne olduğu ve neden önemli olduğu, problem çözme becerilerinin geliştirilmesi gibi konular da çalışılmıştır.

Bulgular: Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesine düzenli olarak katılan ergenlerin her iki envanterden aldıkları puanlar azalmıştır. Bir başka deyişle, grup üyelerinin problem çözme beceri puanlarının arttığı, kaygı düzeylerinin ise düştüğü belirlenmiştir.

Sonuç: Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesine katılan ergenlerde akranlarla olan ilişkilerde ilerlemeler görülmüştür. Ek olarak ergenlerin problemlerle baş etme becerisinde kendilerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Ancak, istismar mağduru ergenlerle yapılacak daha derinlemesine çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

-Bu çalışma 16-21 Temmuz tarihleri arasında Kolombiya'da yapılan 18. Uluslararası Grup Psikoterapileri ve Grup Süreçleri Kongresi'nde (18th International Congress of Groups Psychotherapy and Group Processes) sunulmuş ve Kongre kitabında özet bildiri şeklinde basılmıştır.

*Yazışma Adresi: Arzu İçağasioğlu Çoban, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, Ankara, Türkiye.

E-posta adresi: aicoban@baskent.edu.tr / Tel: +90312 246 66 78

Gönderim Tarihi: 23 Mayıs 2016. Kabul Tarihi: 14 Haziran 2016.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik dönemi, problem çözme grubu, Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi, cinsel istismar

Abstract

Objectives: The objective of this study is to present a research based on a problem solving group, conducted with a group of adolescent girls who are under protection because of traumatic life events, especially sexual abuse.

Material and Methods: Eleven weekly sessions have been conducted by the authors. Starting with the initial session, meetings went on with the sharing of subjects like "What it means to be a adolescent as a girl (messages that adolescent received growing up, how these messages effect them today, norms and how these norms influence their daily behavior, reactions to breaking these norms); relationship with the peers; developing self care skills (importance of self-affirmation and emotional support); relationship with significant others (relatives, close friends, boyfriends); relationships with society; developing and maintaining friendships (they encouraged to discuss friendship with other adolescents, supporting each other); relationship with the agency staff; expectations and hopes for future".

The group focused on problem solving skills which is measured through Problem Solving Inventory and Brief Symptom Inventory.

Results: All of the group members had decreased score in Problem Solving Inventory which means their increased perception of adequate problem solving skills. For Brief Symptom Inventory scores, it can be seen that most of the participants show decreased symptom frequency, while two of them showed increased symptoms

Conclusion: Problem solving skills are important strengths that could be improved in order to cope with daily life issues for this group. More in-dept research and applied research should focus on "here and now" experiences of this group, as well as their recovery process after sexual abuse.

Keywords: Adolescent, problem solving group, Care and Rehabilitation Center, sexual abuse

1. Giriş

Ergenlik dönemi, hızlı anatomik, fizyolojik ve psikolojik değişikliklerin olduğu, çocuklukla yetişkinlik arasında yer alan kendine özgü özellikleri ve sorunları olan bir geçiş çağıdır. Bir anlamda, "yetişkinliğe ilk adım" evresidir. Bu dönem, bireyde çocuksu tutum ve davranışlarının yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı, cinsiyet yetilerinin kazanıldığı, bireyin erişkin rolüne psikolojik ve sosyal olarak hazırlandığı dönemdir.

Bireyin bu dönemi sağlıklı bir biçimde geçirmesi için yerine getirmesi gereken en temel gelişim görevleri; bedensel değişimleri bilmek ve bunlara uyum sağlamak, kimlik oluşturma sürecini tamamlamak, aileden bağımsızlaşma sürecini tamamlamak, cinsiyet rollerini kazanmak, meslek sahibi olmak için girişimde bulunmak şeklinde belirtilebilir. Herhangi bir nedenle, belirtilen bu gelişim görevlerinin yerine getirilmemesi, bireyin yetişkin yaşamına uyum sağlamasını güçleştirecektir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, ergenlik dönemi doğası gereği pek çok gelişme fırsatını ancak aynı zamanda riski de içinde barındıran bir dönemdir. Ergenin her şeyi deneme arzusu, kendini ispatlama çabası beraberinde riskleri de getirir. Ancak bazı riskler vardır ki, bunların nedenleri bireysel değil toplumsaldır. Yoksulluk, gelir dağılımı adaletsizliği, gençlik politikalarındaki eksiklikler, toplumun kültürel özellikleri gibi. Herhangi bir nedenden dolayı (anne babanın ayrılması, ölümü, yoksulluk nedeni ile çocuklarına bakamaması, aile içi şiddet v.b.) aileleri tarafından bakılamayan çocuklar da sağlıklı bir fiziksel ve sosyal gelişim açısından risk altında olabilmektedir. Bu çocuklar ve ergenler devletin koruması altına alınarak, devletin risk altındaki çocuk ve gençler için sunduğu hizmetlerden yararlanırlar. Bu hizmetlerden biri de kurum bakımındadır.

Kurum bakımında olan çocuklar ve ergenler üzerinde yapılan pek çok çalışma (Hodges & Tizard, 1989; Altshuler & Poertner, 2002; Browne, 2009; Dozier, Zeanah, Wallin, & Shaffer, 2012) kurum bakımının, bazı durumlarda kaçınılmaz olmakla birlikte, çocuklar ve ergenler açısından kimi riskleri de beraberinde getirdiğini göstermiştir. Kurum bakımının çocuklar ve ergenler üzerindeki olumsuz etkileri;

- Fiziksel gelişimde (boy, kilo gibi) yaşlılarına göre geriden gelmek
- İşitme, konuşma gibi becerilerinin geç gelişmesi, sık sık hastalanmak ve bağışıklık sisteminin zayıf olması
- Zekâ gelişiminde gerilikler ve gecikmeler
- Motor becerilerinde geç gelişim

- Alt ıslatma, kekemelik, kendine ve çevreye zarar verme gibi duygusal ve davranışsal sorunların görülmesi
- Bağlanma sorunları ve buna bağlı olarak kendini tanıma, kendine güven sorunlarının olması, yakın ilişkiler kurmada güçlükler
- Yaş ve cinsiyet nedeniyle kardeşlerin birbirlerinden ayrılması
- İstismara ve riskli davranışlara (suça yönelme, madde kullanımı v.b.) karşı daha savunmasız olma
- Yetişkinlik döneminde uyum problemleri ile karşılaşma biçiminde belirtilebilir.

Bu nedenle kurum bakımındaki çocukların olumsuz yaşam deneyimleri ile baş edebilmek için diğer çocuklara oranla daha farklı ve ek baş etme becerilerine ihtiyaç duyduklarını söylemek mümkündür. Bu açıdan, kurumlarda kalan çocuk ve ergenlerle yapılacak sosyal hizmet uygulamalarının bu risklerin azaltılmasında büyük önemi bulunmaktadır.

İstismar Mağduru Ergenlerle Grup Odaklı Sosyal Hizmet Uygulamaları

İstismar genellikle, fiziksel, cinsel ve duygusal olmak üzere üç boyutlu olarak ele alınmaktadır.

Fiziksel istismar: Çocuğun anne baba, öğretmen, bakıcı gibi çocuğa bakmakla yükümlü kişiler tarafından gerçekleştirilen, dayak atma, yakma, ısırma, sarsma, kaynar suyla haşlanma gibi olaylar sonucunda kaza dışı her türlü yaralanmasıdır.

Cinsel istismar: Çocuğun, bir erişkin ya da yaşça ya da gelişimsel olarak kendinden oldukça büyük bir başka çocuk tarafından ne anlama geldiğini kavrayamayacağı, gelişimsel olarak hazır olmadığı, onay veremeyeceği, kanunlara ve toplumun kültürel değerlerine aykırı cinsel eylemlere; karşı tarafın cinsel doyumunun sağlanması amacıyla karıştırılmasıdır.

Duygusal istismar: Çocuğun ruh sağlığını ve gelişimini bozan, reddetme, aşağılama, tehdit etme, suçlama, gibi söz ve davranışlara sürekli olarak maruz kalmasıdır. Sıklıkla diğer istismar biçimlerine eşlik eder.

Her üç istismar türünün çocuklar veya ergenler üzerindeki etkileri uzun süreli ve çok boyutludur. İstismara maruz kalan çocuk ve/veya ergenlerde, aşırı korku duyma, sürekli kaygı ve tedirginlik hali, uyku bozuklukları, kâbuslar görme, suçluluk ve utanç duyma, güçsüz, çaresiz hissetme, içe kapanma, hiçbir şey yapmak istememe gibi depresif belirtiler gösterme, öfke nöbetleri ve saldırganlık, kendine saygıda

düşüş ve kendine güven eksikliği, değersiz hissetme/olumsuz kendilik imajı, başkalarına güven duyamama ve yakın ilişkiler kurmakta zorlanma, kontrollü olamama, başkalarından kolay etkilenme, yetişkinlerin şiddete yönelik davranışlarını sergileme, yetişkinlerin cinsel davranışlarını taklit etme, cinsel içerikli davranışların ortaya çıkması, kendi bedenine yönelik şiddette bulunma, okuldan kaçma, okul ve disiplin problemleri, başarıda düşüş gibi ciddi duygusal ve davranışsal sorunlar görülebilmektedir (Ovayolu ve ark., 2007; Underwood, Stewart, & Castellanos, 2007; Oshri ve ark., 2011).

İstismar mağduru ergenlerle çalışmak kapsamlı bir süreçtir ve çok boyutlu bir çalışmayı gerektirir. Çocuk istismarı ve ihmalinin tespit, tedavi ve rehabilitasyon sürecinde çok disiplinli yaklaşım esastır. Çocuğun olaydan sonra değerlendirilmesi mutlaka uzman bir ekip tarafından yapılmalıdır (Özbesler & İçağasioğlu oban, 2013). Bunun temel nedeni istismarın çocuğun ve ergenin yaşantısında ciddi etkiler yaratma olasılığı olarak belirtilebilir.

İstismar mağduru ergenlerle özellikle de kurum bakımı süresince yapılabilecek farklı sosyal hizmet uygulamaları bulunmaktadır. Bu çalışmalardan biri de grup odaklı sosyal hizmet uygulamasıdır.

Grup odaklı sosyal hizmet uygulaması ergenler için kişisel ve kişilerarası ilişkilerin geliştirilmesi, akranlarla ve diğer yetişkinlerle sağlıklı bir ilişki kurulması açısından yarar sağlamaktadır. Bu yararlar

- Bir takımın üyesi olma, diğerleri ile çalışma, birlikte proe tamamlama ve ortak yardım edebilme becerisi geliştirme
- Çatışmalarda ve ilişkilerde geri bildirim alma ve vermeyi içeren yapıcı bir şekilde çalışma becerisi,
- Bireyin eleştirel düşünme yeteneği geliştirebilmesi, farklı fikirler ve perspektifleri görerek kendi düşünceleri ile birleştirebilme becerisi
- Grup lideri ile birlikte liderliği paylaşmak ve diğer üyeler ile birlikte gruptaki karar verme ve problem çözme süreci ile ilgili olarak sorumluluğu paylaşma becerisi
- Kendini ve grubu daha büyük bir grubun parçası olarak görmek ve grupta paylaştığı değerleri yaşamının tüm aşamalarına ve yönlerine aktarma becerisi olarak belirtilebilir (Youth Development Institute, 2009:8).

Trolley (1995) de cinsel istismar mağduru kız ergenlerle yapılan grup odaklı uygulamanın güvenilir bir çevre oluşturma, kız ergenlerin yaşadığı sosyal damgalamayı ve sosyal izolasyonu azaltma, destek

verme, azaltma konusunda etkili olduğunu bildirmiştir. Grup odaklı uygulama aynı zamanda travmatik bir deneyim yaşayan tek kişinin kendisi olmadığını gösterir.

Çalışmalar (Cruise, 2004; Dwivedi, Brayne, & Lovett, 1992), cinsel istismar mağduru ergenlerle yapılan grup uygulamalarının istismarın neden olduğu stresin azaltılmasında, ergenlerin güçlendirilmesinde ve problem çözme becerilerinin artırılmasında etkili olduğunu göstermektedir. Avinger ve Jones (2007) cinsel istismar mağduru kız ergenlerle yapılan grup uygulamalarının birbirine güvenmek ve birbirini desteklemek konusunda etkili olduğunu ifade etmektedirler. Yazarlara göre, ergenlerle yapılan grup uygulaması bireysel terapiye göre daha etkili olabilmektedir.

Ülkemizde istismara uğramış çocuk ve ergenler için oluşturulan hizmet modellerinden biri Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezleridir (BSRM). Bu merkezler, duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya davranış bozukluklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılmış yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Bu merkezlerin adı, 9.02.2014 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6518 Sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Çocuk Destek Merkezi olarak yeniden tanımlanmıştır” (<http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/teskilat-yapisi/baskanliklarimiz/sosyal-rehabilitasyon-hizmetleri-dbsk>).

2. Gereç ve Yöntem

Araştırmanın amacı, cinsel istismar mağduru kız ergenlerde problem çözme amaçlı grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin etkililiğini değerlendirmektir.

Araştırma, yarı deneysel araştırma modellerinden biri olan ön test son test kontrol gruplu çalışma olarak tasarlanmıştır. Grup odaklı müdahaleden önce ve sonra katılımcılara *Problem Çözme Envanteri* ve *Kısa Semptom Envanteri* uygulanmıştır.

Problem Çözme Envanteri, Heppner ve Peterson (1982 Akt: Taylan, 1990) tarafından geliştirilen bireyin problem çözme becerisi konusunda kendisini algılayışını ölçen, kendini değerlendirme türü bir ölçektir.

Taylan'ın (1990) Türkçeye çevirdiği ve güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını yaptığı çalışmada, faktör analizi ile ölçeğin üç faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktörler, kişinin yeni problemleri çözme yeteneğine olan inancını ifade eden "problem çözme yeteneğine güven"; gelecekte başvurmak için ilk problem çözme çabalarını yeniden gözden geçirmek için etkin bir biçimde araştırma yapmayı ifade eden "yaklaşma kaçınma" ve problemleri durumlarda kişisel kontrolünü sürdürme yeteneğini belirten "kişisel kontrol"dür.

Envanter, ergen ve yetişkinlere uygulanır. 1-6 arasında puanlanan ve 35 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçektir. Maddelere verilecek cevaplar; "1: Her zaman böyle davranırım", "2: Çoğunlukla böyle davranırım", "3: Sık sık böyle davranırım", "4: Arada sırada böyle davranırım", "5: Ender olarak böyle davranırım" ve "6: Hiçbir zaman böyle davranmam" şeklinde sıralanmaktadır. Envanterin puanlanmasında 9, 22. ve 29. Maddeler puanlama dışı tutulur. Bazı maddelerin (1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30, 34) puanlaması ters olarak yapılır. Envanterden alınabilecek toplam puan 32-192 arasında değişir. Envanterden alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerisi konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını, düşüklüğü ise yeterli olarak algıladığını gösterir.

Kısa Semptom Envanteri, Derogatis (1992; Akt: Şahin & Durak, 1994) tarafından geliştirilmiş 53 maddelik kendini değerlendirme türü bir envanterdir. Normal örneklemelerde olduğu gibi, çeşitli psikiyatrik ve medikal hastalarda da ortaya çıkabilecek bazı psikolojik semptomları yakalamak amacıyla geliştirilmiş çok boyutlu bir semptom tarama ölçeğidir. Kısa Semptom Envanteri, SCL-90 olarak bilinen 90 maddelik Semptom Belirleme Listesi'nin kısaltılmış, yaklaşık olarak 5-10 dakika içinde doldurulabilen bir formudur. Maddeler "hiç" ve "çok fazla" ifadelerine karşılık gelen 0-4 değerleri arasında derecelendirilmiştir. Genel belirti puanının yükselmesi psikolojik belirti düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir (Akt: Şahin, Batıgün, & Uğurtaş, 2002).

Kısa Semptom Envanterinin Türkiye uyarlaması, üç ayrı çalışma ile Şahin ve Durak (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Literatür gözden geçirildiğinde Kısa Semptom Envanterinin, yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenlerin (Doğramacı, 1997) ve ergenlik çağındaki diğer çocukların psikopatolojik semptomlarını taramak amacıyla çeşitli çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları bir BSRM'de kalan 15 kız ergendir. Katılımcılar, Merkezde çalışan sosyal hizmet uzmanı ve psikologla yapılan değerlendirmeler, dosya taramaları ve araştırmacıların Merkezdeki ergenlerle yaptıkları ön görüşmeler doğrultusunda grup çalışmasına katılmaya gönüllü olan 43 ergen arasından belirlenmiştir.

Gruba katılan ergenler arasında en düşük yaş 15, en büyük yaş 17'dir. Ergenlerden sadece biri eğitimine devam ederken diğerleri eğitimlerini bırakmışlardır.

Ergenlerin hepsinin cinsel istismar öyküsü bulunmaktadır. İstismarcıların çoğunluğu aileden ve/veya yakın çevreden olan kişilerdir. Cinsel istismar süreci boyunca tüm ergenler fiziksel ve duygusal istismara da maruz kalmışlardır. Aile ilişkileri istismar öyküsünden önce de bozuktur ancak istismarla birlikte daha da bozulmuştur, parçalanmış ailelerden gelen ergenler bulunmaktadır. Ergenlerden biri cinsel istismar nedeniyle hamile kalmış, bebeği dünyaya geldikten sonra ise evlatlık olarak verilmiştir.

Üyelerin gruba alınma kriterleri arasında yaş (12-18 yaş aralığında olanlar) ve tanı almış ruhsal bir hastalığı olmama ve uygulamaya katılmaya gönüllü olma yer almaktadır.

Grup, kapalı grup olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Bazı toplantılarda üye sayısının azalmasına veya kurumda kalan diğer ergenlerin grupta yapılanları merak ederek toplantılara girmek istemesine rağmen, gruba yeni üye alınmamıştır. Grup uygulaması 15 üye ile başlamıştır. Ancak toplantılar sırasında üye sayısında değişimler olmuştur. Grup üyelerinin önemli bir bölümünün açılan yeni bir kuruluşa gönderilmesi, grup üyelerinin azalmasına ve sürecin 6 üye ile tamamlanmasına neden olmuştur.

Grubun Amacı

Grubun amacı, ergenlerin yaşadıkları travmanın olumsuz etkilerini azaltmak, onları güçlendirmek ve problem çözme becerilerini arttırmak ve ergenlerin geleceğe ilişkin plan yapabilme becerilerini geliştirmektir.

Grubun Yapısı

Grup, psikodrama eğitimi almış bir lider ve daha önce grup odaklı sosyal hizmet uygulaması deneyimi olan bir yardımcı lider (co-lider) tarafından yürütülmüştür. Ayrıca, bir sosyal hizmet dördüncü sınıf

öğrencisi de gözlem ve kayıt tutma amacıyla tüm grup uygulama sürecine dahil olmuştur. El ile tutulan kayıtlar aynı gün bilgisayara geçirilmiş ve grup yürütücüleri tarafından yapılan haftalık toplantılarda süreç değerlendirilmiştir.

Grup süreci 15 toplantı olarak planlanmıştır. Ancak, yeni bir BSRM açılması ve gruba devam eden ergenlerden büyük çoğunluğunun bu yeni merkeze nakledilmesi nedeniyle grup süreci 06 Haziran 2012 tarihinde sonlandırılmış, haftada bir gün 2 saat olmak üzere toplam 11 toplantı yapılmıştır.

Grup Süreci

Lindon ve Nourse (1992; Akt: Underwood, Stewart ve Castellanos, 2007) cinsel istismar mağđuru kız ergenlerle yapılan grup uygulamalarının üç temelde şekillendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunlar; beceri eğitimi, boş sandalye uygulaması gibi öğeleri içeren psikoteropatik tekniklerin kullanımı ve ergenlik döneminin fiziksel, sosyal ve duygusal gelişim özellikleri konusunda eğitimidir. Bu temelde yapılan grup uygulamalarına katılan kız ergenler, grup uygulamasının etkili olduğunu ve kendilerine ilişkin olumlu duygularında artış olduğunu ifade etmişlerdir.

Literatürdeki bu bilgilere de dayalı olarak grup sürecinde, ergenlik döneminin özellikleri, ihtiyaçları, akranlarla ilişkiler, kurum yaşantısında karşılaşılan sorunlar ve çözüm yolları, aile ile ilişkiler, karşı cinsle ilişkiler, gelecek beklentileri gibi konular üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda, sevgi, nefret, korku, gibi duyguların tanınması ve doğru biçimde ifade edilmesi, empatinin ne olduğu ve neden önemli olduğu, problem çözme becerilerinin geliştirilmesi gibi konular da çalışılmıştır.

Süreçte, ısınma oyunları ve boş sandalye, bireysel ve grup hikâyesi oluşturma, rol değiştirme gibi psikodramatik teknikler kullanılmıştır.

Boş sandalye tekniğinde kurum personeli ile yaşanan sorunlar ele alınmıştır. İki sandalye karşı karşıya gelecek biçimde yerleştirilmiştir. Bir sandalyeye üye oturmuştur. Üyeden, karşıdaki sandalyede sorun yaşadığını ifade ettiği personelin oturduğunu düşünmesi istenmiş ve ona duygularını ve düşüncelerini ifade etmesi sağlanmıştır. Bu süreçte, üyenin düşüncelerini ve duygularını olduğu gibi ifade ettiği görülmüştür.

Bireysel ve grup hikâyesi oluşturma tekniğinde ise grup üyelerine üzerinde farklı resimlerin olduğu kartpostallar sunulmuştur. Bu kartlar arasından öncelikle kendileri için yedi kart seçerek bir hikaye yazmaları istenmiştir. Herkes kendi hikayesini anlattıktan sonra bu sefer de grup için kartlar seçerek grubun bir hikayesini yazmaları istenmiştir. Kart seçiminde üyeler uzun uzun tartışımı ve grubun hikayesini

yazmışlardır. Bu hikayeye göre, çok zor zamanlar yaşamışlardır, hayatlarında pek çok alanda sorunlar devam etmektedir, ancak birlikte olmak onlar için önemlidir ve geleceğe ilişkin umutları hala vardır. Bu hikayeden yola çıkarak gruplarına “Umudunu Kaybetmeyen Kızlar Grubu” olarak isim vermişlerdir.

Grup sonlarında paylaşım ve tartışmaya büyük önem verilmiş ve grup üyelerinin bu süreçte farkındalıklarının arttığı ve birbirlerine destek verdikleri görülmüştür.

3. Bulgular

Grup sürecinde, Grup çalışmasının etkililiğini ölçmek için, ilk toplantıda, üyelere, *Problem Çözme Envanteri* ve *Kısa Semptom Envanteri* verilmiştir. Aynı envanterlerin, son grup toplantısının yapılmasından bir hafta sonra tekrar verilerek son test ölçümlerinin yapılması planlanmıştır. Ancak, grup üyelerinin büyük kısmının yeni açılan başka bir BSRM'ye gidecek olması nedeniyle, envanterler son toplantıda uygulanmıştır.

Envanterlere ilişkin ön test uygulamaları tüm grup üyelerine yapılmasına karşın, ergenlerin, grup sürecinin sonunda tüm grup üyelerinin toplantıda olamaması nedeniyle son test uygulaması her grup üyesine yapılamamıştır. Yine de envanterlere ilişkin ön test-son test uygulamaları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Grup Üyelerinin Ön Test ve Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Katılımcı No	Ön test Sonuçları		Son test Sonuçları		Değişimin Yönü	
	Problem Çözme Envanteri	Kısa Semptom Envanteri	Problem Çözme Envanteri	Kısa Semptom Envanteri	Problem Çözme Envanteri	Kısa Semptom Envanteri
1	140	145	114	133	Azaldı	Azaldı
2	136	157	124	133	Azaldı	Azaldı
3	101	121	95	141	Azaldı	Arttı
4	115	76	110	84	Azaldı	Arttı
5	86	76	67	22	Azaldı	Azaldı
6	138	138	119	137	Azaldı	Azaldı
7	115	154	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor
8	100	62	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor

9	98	75	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor
10	100	136	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor
11	136	120	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor
12	93	67	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor
13	86	22	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor
14	138	121	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor
15	116	131	-	-	Değişim yönü bilinmiyor	Değişim yönü bilinmiyor

Tablodan da görüldüğü gibi grup odaklı sosyal hizmet uygulamasına düzenli olarak katılan ergenlerin her iki envanterden aldıkları puanlar azalmıştır. Bir başka deyişle, deyişle grup üyelerinin problem çözme becerilerinin arttığı, kaygı düzeylerinin ise düştüğü belirlenmiştir.

Ayrıca, grup üyeleri; *“Bu süreçte kendimi daha iyi tanıdım, artık geleceğim hakkında umutluyum (Üye 3)”*; *“Grupta kendimi güvende hissettim ve sevildiğimi anladım (Üye 5)”*; *“Hayatım hakkında karar verebilecek kadar güçlü hissediyorum (Üye1)”*; *“Grup çalışması bana, yalnızca sorunlardan oluşmadığını gösterdi (Üye 4)”* gibi ifadelerle grubun kendileri için yararlı olduğunu bildirmişlerdir.

4. Tartışma

Ergenlik dönemi bireyin yaşamında önemli yer tutan temel taşlardan biridir. Fiziksel değişimlere paralel olarak kendi kimliğini ve kişiliğini bulma, toplum içinde kendine yer edinme, yaşamını yönlendirmeyi deneyimleme gibi gelişim görevlerini yerine getirmek ergen açısından kritik noktalar olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ergenlik dönemi yetişkinlik süreci için önemli fırsatları içinde barındırmaktadır. Ergenliğin doğası gereği birey bu dönemde pek çok fırsatı deneyimleme şansına sahipken aynı zamanda pek çok riskle de karşılaşabilmektedir. Bu riskler arasında istismara maruz kalmak da sayılabilir.

İstismar, bireyin yaşantısını, normal gelişim süreçlerini sekteye uğratan ve kimi zaman geri dönülemez izler bırakabilen bir olgu olabilmektedir. Çalışmalar, ergenlik döneminde istismara uğrayan bireylerin fiziksel (hamile kalma, engelli duruma gelme, ciddi biçimde yaralanma v.b.) psikolojik (depresyon, kaygı bozuklukları, benlik saygısının düşmesi, intihar girişimlerinde bulunma, şiddet eğilimleri v.b.) ve sosyal (yalnızlaşma, kendini toplumdan izole etme veya toplum tarafından dışlanma, eğitim hayatında kopma v.b.) açıdan ciddi sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir.

İstismara maruz kalan ergenlere yönelik yapılacak çalışmaların, ilk değerlendirme sürecinden başlayarak kapsamlı ve çok yönlü olarak yapılması gerekmektedir. Gerek aile yanında olan ergenler gerekse istismar nedeniyle kurum bakımı altına alınan ergenler açısından çok boyutlu müdahalelerin (fiziksel sağlık, eğitim, ailenin ve çevrenin değerlendirilmesi, arkadaşlarla ilişkiler, psikolojik sorunlar v.b.) yapılması önem taşımaktadır. Bunun en temel nedeni, istismarın türüne, sıklığına ve süresine göre farklılaşmakla birlikte istismarın bireyin hayatında derin izler bırakabilme potansiyelidir.

İstismara maruz kalan ergenlerle yapılacak çalışmalardan biri de grup odaklı sosyal hizmet müdahalesidir. Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin ergenler üzerinde etkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Peterson & Gerrity, 2003).

Bu araştırmanın amacı, cinsel istismar mağduru kız ergenlerde problem çözme amaçlı grup odaklı sosyal hizmet müdahalesinin etkililiğini değerlendirmektir. Grup odaklı sosyal hizmet müdahalesi, ülkemizde istismar mağduru ergen kızlara hizmet veren ve kapalı bir kurum özelliği taşıyan bir BSRM'de yürütülmüştür. Grup uygulaması 15 kız ergen ile başlamış ancak başka bir BSRM'nin açılması ve grup üyelerinden bazılarının bu kuruluşa gönderilmesi nedeniyle 6 üye ile tamamlanmıştır. Grup uygulamasında literatürden de yararlanılarak üç temel konu üzerinde durulmuştur. Bunlar, ergenlik döneminde gelişim özellikleri ve yaşanan değişimler, arkadaş ve kurum personeli ile ilişkiler, problem çözme becerilerinin geliştirilmesidir.

Ergenler arasında iletişim, kendine güven, gelecek kaygıları, aile ilişkilerinde sorunlar, istismarcıya yönelik öfke ve nefret duyguları, yalnızlık ve çaresizlik duyguları, geleceğe yönelik beklentiler, kendini başkalarının yerine koyabilme ve anlayabilme, arkadaşlarla sağlıklı iletişim kurma ve kendini koruma konuları grup uygulamasında öne çıkan noktalar olmuştur. Bu konularda problem çözme becerilerini geliştirme yönünde grup tartışmaları ve oyunlar aracılığıyla çalışmıştır. Ergenlerin belirtilen konularda içgörü ve farkındalık kazandıkları ve problem çözme becerilerini geliştirdikleri gözlenmiştir.

5. Sonuç

İstismar, kişinin hayatını derinden etkileme riski olan bir durumdur. Grup sürecine katılan ergenlerde akranlarla olan ilişkilerde ilerlemeler görölmüştür. Ek olarak ergenlerin problemlerle baş etme becerisinde kendilerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Ülkemizde cinsel istismar mağduru ergenlerle yapılan uygulamalı çalışmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle daha derinlemesine çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Kaynaklar

- Altshuler, S. & Poertner, J. (2002). The child health and illness profile adolescent edition: Assessing wellbeing in group homes and institutions. *Child Welfare*, 81(3), 495- 513.
- Avinger, K. A. & Jones, R. A. (2007). Group treatment of sexually abused adolescent girls: a review of outcome studies. *The American Journal of Family Therapy*, 35: 315–326.
- Browne, K. (2009). “The risk of harm to young children in institutional care” *The Save the Children Fund*.
https://www.crin.org/en/docs/The_Risk_of_Harm.pdf
- Cruise, T. (2004). Sexual abuse of children and adolescence” national association of school psychologists. 29.05.2016.
<http://friendship.ccsd59.org/wpcontent/uploads/sites/14/2014/08/Sexual-Abuse-Children-and-Adolscents.pdf>
- Doğramacı, M. (1997). Yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenlerin ruhsal semptomlarının ve benlik saygılarının incelenmesi.” Yayınlanmamış lisans bitirme tezi. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, İzmir.
- Dozier, M. C. H., Zeanah, A. R. Wallin, A. R., & Shauffer, C. (2012). Institutional care for young children: Review of literature and policy implications. *Soc Issues Policy Rev.* 5; 6(1): 1–25.
- Dwivedi, K. N., Brayne, E., & Lovett. S. (1992). Group work with sexually abused adolescent girls. *Group Analysis*, 25(4), 477-489.
- Hodges, J. & Tizard, B. (1989). IQ and behavioral adjustment of exinstitutional adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 30(1), 53-75.
- Oshri, A, Jonathan, T., Burnette, G., & Mandi, L. (2012). Childhood maltreatment histories, alcohol and other drug use symptoms, and sexual risk behavior in a treatment sample of adolescents. *American Journal of Public Health*, 2 (102): 251-257.
- Ovayolu, N., Ö. Uçan, & Serindağ S. (2007). Sexual abuse in child and its effects. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4):13-22.

- Özbesler, C. & İçağasioğlu oban, A. (2013). İhmal ve istismar mağduru çocuklarla sosyal hizmet. H. Acar, N. Negiz, E. Akman (Eds.) *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları* içinde (139-155). Ankara: Maya Yayınevi.
- Peterson, T. L. & Gerrity, D. A. (2003). Group counseling with children who have been sexually abused: Manual. Office of Children and Family Services. www.bsccdhs.org/ubpartnership/.../CSA%20Group%20Manual.doc.
- Şahin N. H., Durak Batığun, A., & Uğurtaş, S. (2002). Kısa Semptom Envanteri (KSE): Ergenler için kullanımının geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13(2): 125-135
- Şahin, N. H. & Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 9(31): 44-56.
- Taylan, S. (1990). Heppner'in Problem özme Envanterinin uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik alışmaları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Trolley, B. C. (1995). Group issues and activities for female teen survivors of sexual abuse. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 12(2).
- Underwood, L., Stewart, S. E., & Castellanos, A. M. (2007). Effective practices for sexually traumatized girls: implications for counseling and education. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*. 3 (3):403-413.
- Youth Development Institute. (2009). The social group work approach: Promoting individual growth and community building. 10.02.2016. www.ydinstitute.org/resources/publications/GroupWork.pdf.